

ETHNOLOGY

NÁRODOPIŠ

SLOVAK SLOVENSKY

1

63 • 2015

IČO 166979
ISSN 1335-1303
EV 3355/09
MIČ 49 616
Cena 2,50 €

Z OBSAHU

- LISZKA, József: Rozprávka bratov Grimmovcov Žabí kráľ (ATU 440) v internetnicom kontexte
- HULÍN, Martin: Sociálne a psychologické aspekty kooperácie v agrárnych spoločenstvách vo Vojvodine (Srbsko)
- MELÚCHOVÁ, Jana: Ritualizované správanie ako riešenie: tradičné postupy pri odstraňovaní následkov urieknutia v súčasnosti

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Vydáva Ústav etnológie SAV

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) je vedecký peer-reviewed časopis, ktorý vychádza štyrikrát ročne v Ústave etnológie Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Prvé a tretie číslo je v slovenskom jazyku, druhé a štvrté číslo je v anglickom jazyku. Slovenský národopis prezentuje výsledky výskumu v oblasti etnológie, kultúrnej/sociálnej antropológie a príbuzných disciplín. Príspevky uverejnené v časopise sú teritoriálne orientované prevažne na región Strednej Európy, zamerané sú na analýzu sociálnych javov založenú na dátach získaných predovšetkým prostredníctvom metód etnografického terénneho výskumu. Redakcia časopisu preferuje príspevky analytického, teoretického alebo syntetizujúceho charakteru, ktoré prispievajú k aktuálnym diskusiám v sociálnych vedách. Tematicky je časopis zameraný najmä (nie však výhradne) na etnický, kultúrny a historický vývin v Strednej Európe, na sociálne a kultúrne aspekty ekonomickej a politickej transformácie, na modernizačné procesy v urbánnom i rurálnom prostredí, na etnickú a menšinovú problematiku, na problémy kultúrneho dedičstva v európskom kontexte, ako aj na dejiny spoločenskovedných disciplín. Okrem problémovo orientovaných vedeckých štúdií časopis uverejňuje tiež materiály, eseje, diskusie, recenzie, anotácie kníh a správy o dianí v sociálnych vedách. Časopis poskytuje priestor na diskusie o kľúčových problémoch v sociálnych vedách, ako aj na kritické komentáre k publikovaným príspevkom. Uverejnené príspevky prešli obojstranne anonymným oponentským konaním, oponenti sa vyberajú z medzinárodného okruhu odborníkov.

HLAVNÁ REDAKTORKA

Gabriela Kiliánová

ZÁSTUPKYŇA HLAVNEJ REDAKTORKY

Tatiana Podolinská

REDAKCIA

Zuzana Panczová, Vladimír Potančok

JAZYKOVÉ KOREKTÚRY

Elena Považanová (slovenčina)

Ruth Zorvan (angličtina)

GRAFICKÁ ÚPRAVA A PRÍPRAVA DO TLAČE

Eva Kovačevičová-Fudala

REDAKČNÁ RADA

Regina Bendix (Univerzita Georga Augusta v Göttingene, Nemecko), Marta Botfková (Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko), Michał Buchowski (Univerzita Adama Mickiewicza v Poznani, Poľsko), Dušan Deák (Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko), Ľubica Droppová (Bratislava, Slovensko), Ingrid Slavec Gradišnik (Slovinská akadémia vied a umení, Ľublana, Slovinsko), Juraj Hamar (Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko), Hana Hlôšková (Univerzita Komenského v Bratislave, Slovensko), Miloš Hubina (Mahidolova univerzita, Bangkok, Thajsko), Ullrich Kockel (Univerzita Herriot-Watta v Edinburghu a Ulsterská univerzita, Veľká Británia), Eva Krekovičová (Slovenská akadémia vied v Bratislave, Slovensko), Jan Krist (Národní ústav lidové kultury, Strážnice, Česko), Sam Pack (Kenyon College, Gambier, Ohio, USA), Vladimír Penčev (Bulharská akadémia vied, Sofia, Bulharsko), Dragana Radojičić (Srbská akadémia vied a umení, Belehrad, Srbsko), Klaus Roth (Univerzita Ludwiga Maximiliana v Mníchove, Nemecko), Peter Salner (Slovenská akadémia vied v Bratislave, Slovensko), Davide Torsello (Univerzita v Bergame, Taliansko), Zdeněk Uherek (Akademie věd České republiky, Praha, Česko), Jelena S. Uzeneva (Ruská akadémia vied, Moskva, Rusko), Miroslav Válka (Masarykova univerzita v Brne, Česko), Helena Wulff (Štokholmská univerzita, Švédsko)

OBÁLKA

1. strana: V remeni, Rudolf Hůlka v huculskom kroji, 1921. T-H-1-347

4. strana: Domanince [Domanynci] pri Užhorode: chata, dom s modrou omietkou a slamenu strechou, 1921. T-H-1-349

Jasiňa: sená, spoločný obed počas „toloky“ (susedskej výpomoci), 1921. T-H-1-41/a

Kolorované fotografie Rudolfa Hůlku sú z knihy *Zmizelý svět Podkarpatské Rusi*, ktorú zostavili Hana Opleštilová a Lukáš Babka. Recenziu knihy si môžete prečítať na strane 97.

Fotografie uverejňujeme s láskavým dovolením vydavateľa
Národní knihovny ČR – Slovanské knihovny.

NÁRODOPIS
ETHNOLOGY

SLOVENSKÝ
ETNOLOG

ČASOPIS
ÚSTAVU ETNOLÓGIE
SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

Vydáva Ústav etnológie SAV
Ročník 63 / 2015

OBSAH

EDITORIÁL

KILIÁNOVÁ, Gabriela: Editoriál • 5

ŠTÚDIE

LISZKA, József: Rozprávka bratov Grimmovcov Zabí kráľ (ATU 440) v internetnickom kontexte • 7

HULÍN, Martin: Sociálne a psychologické aspekty kooperácie v agrárnych spoločenstvách vo Vojvodine (Srbsko) • 25

MATERIÁL Y

MELÚCHOVÁ, Jana: Ritualizované správanie ako riešenie: tradičné postupy pri odstraňovaní následkov urieknutia v súčasnosti • 41

SPRÁV Y

KLEPÁČOVÁ, Nora, KREKOVIČOVÁ, Eva: PhDr. Gabriela Lunterová, rod. Miazdrová (* 10. 12. 1949 – † 5. 2. 2015) • 53

SLAVKOVSKÝ, Peter: PhDr. Igor Krištek, CSc. (* 27. 4. 1936 Bartošova Lehôtka, okr. Žiar nad Hronom – † 17. 2. 2015 Martin) • 55

HLŔŠKOVÁ, Hana: Zdravica doc. PhDr. Lubici Droppedvej, CSc. k významnému životnému jubileu • 56

JÁGEROVÁ, Margita, BOTÍKOVÁ, Marta, HOLUBOVÁ Nadežda, LETAVAJOVÁ, Silvia: Čože je to sedemdesiatka...? K životnému jubileu pani docentky K. Jakubíkovej • 57

STOLIČNÁ, Rastislava: PhDr. Peter Slavkovský, DrSc., jubiluje • 64

MUŠINKA, Mikuláš: PhDr. Jozef Varchol – múzejník a folklorista • 66

MUŠINKA, Mikuláš: Život zasvätený folklóru a múzeu – k životnému jubileu PhDr. Nadeždy Varcholovej • 71

BEŇUŠKOVÁ, Zuzana: Jubileum prof. PhDr. Jaroslava Čukana, CSc. (* 13. 10. 1954) • 77

HLŔŠKOVÁ, Hana: Valné zhromaždenie Českej národopisnej spoločnosti a konferencia *Válka*

pohledem etnologie (16. – 18. september 2014, Plzeň) • 80

JANTO, Juraj: XIX. Valné zhromaždenie Národopisnej spoločnosti Slovenska pri SAV (15. – 18. október 2014, Čadca) • 81

ULAŠINOVÁ, Lenka: Konferencia *Fenomén kultúrneho dedičstva v spoločnosti – dejiny, súčasný stav a perspektívy II.* (21. – 23. október 2014, Bratislava) • 83

MACKOVÁ, Veronika: 10. jubilejná konferencie AntropoWebu (22. – 24. október 2014, Plzeň) • 87

POTANČOK, Vladimír: Dizertačné práce obhájené v Ústave etnológie SAV v roku 2014 • 89

HLŔŠKOVÁ, Hana: Cena predsedu Národnej rady Slovenskej republiky za rok 2014 aj pre Milana Leščáka • 90

RECENZIE

Oľga Dangelová: Modrotlač na Slovensku (Zdena KRIŠKOVÁ) • 91

Zora Vanovičová: Autorita symbolu (Ľubica DROPOVÁ) • 92

Peter Slavkovský: S nošou za industrializáciou krajiny. Tradičné podoby dopravy na slovenskom vidieku (Magda PARÍKOVÁ) • 94

Jarmila Procházková a kol.: Vzaty do fonografu. Slovenské a moravské písně v nahrávkách Hynka Bíma, Leoše Janáčka a Františky Kyselkové z let 1909 – 1912 (Marta TONCROVÁ) • 96

Hana Opleštilová, Lukáš Babka: Zmizelý svet Podkarpatské Rusi ve fotografiách Rudolfa Hůlky (1887 – 1961) – The Lost World of Subcarpathian Rus' in the Photographs of Rudolf Hůlka (1887 – 1961) (Mikuláš MUŠINKA) • 97

Ján Botík: Hrušov a Hrušovčania (Katarína RABATINOVÁ) • 100

Štefan Kabát, Margita Jágerová, Jozef Lehotský: Madunice v spomienkach (zo života obyvateľov v minulosti) (Magda PARÍKOVÁ) • 102

Katarína Nádaská (Ed.): Muž a žena - vzťahové súvislosti v kontexte múzejných zbierok (Zuzana PEŠŤANSKÁ) • 104
 Ľuboš Kačírek, Radoslav Ragač, Pavol Tišliar: Múzeum a historické vedy (vysokoškolská učebnica) (Gábor STREŠŇÁK) • 106

Juraj Gembický, Radek Lunga: Pamiatková ochrana zvonov na Slovensku (Metodika) (Katarína NÁDASKÁ) • 107
 Miloslav Szabó: Od slov k činom. Slovenské národné hnutie a antisemitizmus (1875 - 1922) (Peter SALNER) • 109

CONTENTS

EDITORIAL

KILIÁNOVÁ, Gabriela: Editorial • 5

ARTICLES

LISZKA, József: The "Frog King" Fairy Tale by the Grimm Brothers (ATU 440) in the Inter-Ethnic Context • 7
 HULÍN, Martin: Social and Psychological Aspects of Cooperation in the Agrarian Communities in Vojvodina (Serbia) • 25

RESEARCH REPORTS

MELÚCHOVÁ, Jana: Ritualised Behaviour as a Solution: Traditional Practices of Eliminating the Consequences of Bewitching Used at Present • 41

NEWS

KLEPÁČOVÁ, Nora, KREKOVIČOVÁ, Eva: PhDr. Gabriela Lunterová, née Miazdrová (*10. 12. 1949 - † 5. 2. 2015) • 53
 SLAVKOVSKÝ, Peter: PhDr. Igor Krišteň, CSc. (*27. 4. 1936 Bartošova Lehôtka, okr. Žiar nad Hronom - † 17. 2. 2015 Martin) • 55
 HLŔŠKOVÁ, Hana: Words of congratulations to doc. PhDr. Ľubica Droppová, CSc. on the occasion of her important anniversary • 56
 JÁGEROVÁ, Margita, BOTÍKOVÁ, Marta, HOLUBOVÁ Nadežda, LETAVAJOVÁ, Silvia: What is it to be seventy...? On the jubilee of doc. K. Jakubíková • 57
 STOLIČNÁ, Rastislava: PhDr. Peter Slavkovský, DrSc. celebrating his anniversary • 64
 MUŠINKA, Mikuláš: PhDr. Jozef Varchol - museologist and folklorist • 66
 MUŠINKA, Mikuláš: Life dedicated to folklore and museum - the anniversary of PhDr. Nadežda Varcholová • 71
 BEŇUŠKOVÁ, Zuzana: The jubilee of prof. PhDr. Jaroslav Čukan, CSc. (*13. 10. 1954) • 77
 HLŔŠKOVÁ, Hana: General Assembly of the Czech Ethnographic Society and conference on *War from the Perspective of Ethnology* (16 - 18 September 2014, Pilsen) • 80
 JANTO, Juraj: 19th General Assembly of the Ethnographic Society of Slovakia of the SAS (15 - 18 October 2014, Čadca) • 81

ULAŠINOVÁ, Lenka: Conference *The Phenomenon of Cultural Heritage in Society - the History, the Current Situation and Future Perspectives II* (21 - 23 October 2014, Bratislava) • 83
 MACKOVÁ, Veronika: 10th Jubilee Conference of AntropoWeb (22 - 24 October 2014, Pilsen) • 87
 POTANČOK, Vladimír: Theses defended in the Institute of Ethnology of the SAS in 2104 • 89
 HLŔŠKOVÁ, Hana: The Prize of the Chairman of the National Council of the Slovak Republic 2014 was awarded to Milan Leščák • 90

BOOK REVIEWS/REVIEW ESSAYS

Olga Danglová: Modrotlač na Slovensku (Zdena KRIŠKOVÁ) • 91
 Zora Vanovičová: Autorita symbolu (Ľubica DROPOVÁ) • 92
 Peter Slavkovský: S nošou za industrializáciou krajiny. Tradičné podoby dopravy na slovenskom vidieku (Magda PARÍKOVÁ) • 94
 Jarmila Procházková a kol.: Vzaty do fonografu. Slovenské a moravské písně v nahrávkách Hynka Bíma, Leoše Janáčka a Františky Kyselkové z let 1909-1912 (Marta TONCROVÁ) • 96
 Hana Opleštilová, Lukáš Babka: Zmizelý svět Podkarpatské Rusi ve fotografiích Rudolfa Hülky (1887-1961) - The Lost World of Subcarpathian Rus' in the Photographs of Rudolf Hülka (1887-1961) (Mikuláš MUŠINKA) • 97
 Ján Botík: Hrušov a Hrušovčania (Katarína RABATINOVÁ) • 100
 Štefan Kabát, Margita Jágerová, Jozef Lehotský: Madunice v spomienkach (zo života obyvateľov v minulosti) (Magda PARÍKOVÁ) • 102
 Katarína Nádaská (Ed.): Muž a žena - vzťahové súvislosti v kontexte múzejných zbierok (Zuzana PEŠŤANSKÁ) • 104
 Ľuboš Kačírek, Radoslav Ragač, Pavol Tišliar: Múzeum a historické vedy (vysokoškolská učebnica) (Gábor STREŠŇÁK) • 106
 Juraj Gembický, Radek Lunga: Pamiatková ochrana zvonov na Slovensku (Metodika) (Katarína NÁDASKÁ) • 107
 Miloslav Szabó: Od slov k činom. Slovenské národné hnutie a antisemitizmus (1875-1922) (Peter SALNER) • 109

EDITORIÁL

Po troch tematických číslach v minulom roku, zameraných na úlohu folklóru v súčasnom svete (SN2/ 2014 v anglickom jazyku, hosťujúca editorka Eva Krekovičová), na rituály a sviatky (SN3/ 2014 v slovenskom jazyku, hosťujúca editorka Katarína Popelková) a na otázky vizuálnej antropológie (SN4/ 2015 v anglickom jazyku, hosťujúci editor Sam Pack), ponúka redakcia svojim čitateľom prvé číslo 63. ročníka v roku 2015 na voľnú tému.

Časopis otvára štúdiá Józsefa Liszku. Obsiahly príspevok sa venuje komparatívne-folkloristickému výskumu jedného rozprávkového typu, ktorý je známy v zbierke bratov Grimmovcov pod názvom *Žabí kráľ*. Typ je zaradený v medzinárodnom katalógu Anttiho Aarneho a Stitha Thompsona (AaTh, 1961) a taktiež v katalógu, ktorý s ohľadom na nové poznatky výskumu rozprávok z celého sveta prepracoval Hans-Jörg Uther (ATU, 2004). V oboch katalógoch má typ priradené číslo AaTh 440, resp. ATU 440. Autor sleduje rôzne varianty vybraného typu v stredo európskej regióne. Rozprávka *Žabí kráľ* je známa a rozšírená v nemeckej slovesnej tradícii a nemeckí bádatelia jej venovali viaceré podrobné práce. Opierajúc sa o presvedčivé výsledky rozboru rozprávky v Nemecku, hlavný zámer autora v tejto štúdii je sledovať čo najviac variantov *Žabieho kráľa* v českej, maďarskej a slovenskej ústnej tradícii. Na základe analýzy zhromaždených rozprávkových textov József Liszka navrhuje rozdeliť typ AaTh 440/ ATU 440 na dva podtypy čiže 440A, 440B. Autor k záveru prichádza po zhromaždení bohatého heuristického materiálu a jeho návrh, podporený viacerými argumentmi, je vhodným impulzom pre ďalšiu odbornú diskusiu.

Druhú štúdiu pre nové číslo *Slovenského národopisu* pripravil Martin Hulín. Vychádza z výsledkov autorovho dlhodobého etnografického výskumu medzi farmármi v Srbsku, konkrétne vo Vojvodine, kde žije i početná slovenská menšina. Martin Hulín sa sústredil na otázky spolupráce, susedskej a inej výpomoci v rámci jednej komunity, pričom empirické dáta interpretoval v teoretickom rámci tzv. mutualistického prístupu. Autor priniesol zaujímavé poznatky o tom, ako fungovala spolupráca farmárov najmä pri sezónnych poľnohospodárskych, ale i iných prácach, akým spôsobom farmári vnímali férovosť a reciprocitu pri výpomociach. Martin Hulín skúmal i tenzie alebo potenciálne konflikty, ktoré vznikli pri spolupráci. Zhromaždil údaje o tom, aké postupy sa mohli využiť na riešenie sporov, i aké sociálne sankcie mohli pri nevhodnom správaní nasledovať. Štúdiá prináša nové empirické dáta k téme, ktorá v posledných rokoch nestála v centre pozornosti akademickej domácej ani medzinárodnej obce. Zároveň navrhuje inovatívne teoretické východiská na ich interpretáciu.